

מים זכים

דורשי רשומות אמרו 'אין מים אלא תורה'
שנאמר 'הו' כל צמא לכו למים' (ב"ק פב.)

פרשת וירא

ברש"י (פסוק ז) שהאכלים ג' לשונות בחדל, זהו מעדן מלכים ושרים (רש"י בבי"מ שם), - ואילו לגבי נתינת המים כתיב, 'יִקַּח נָא מִעֵט מִיַּם וְרָחֲצוּ רַגְלֵיכֶם', וצ"ב מדוע לא הציע לתת להם מים בשפע בעין יפה, וכדרכו לכבד את האורחים בכל הדברים בעין יפה, וצ"ב.

- ג -

והנראה ליישב את כל הנ"ל, דהנה בספר 'במחיצת רבינו' (עמ' קצח) הובא, שהגאון רבי יעקב קמינצקי זצ"ל ביאר, שהטעם שאברהם אבינו טרח להכין את הסעודה לאורחים בעצמו, ואע"פ שאילו הי' מבקש ממשרתיו שיעזרו לו, הסעודה הייתה מוכנה מהר יותר, זהו משום שהעיקר בהכנסת אורחים הוא הכבוד שמכבדים את האורח, ולכן אם הבעל הבית עושה את הכל בעצמו ובכבודו, זהו הכבוד היותר גדול, והוא הכנסת אורחים מעולה טפי, ואע"פ שע"י לא יהי' האוכל מוכן במהירות כ"כ ע"ישיש, - טעם כן מהספר הנ"ל.

ומעתה לפי"ז נראה ליישב את כל הנ"ל, דמעתה י"ל דהפמ"ג הנ"ל שהסתפק, האם עדיף לקיים את המצוה מוקדם ע"י שלוחו, משום מצוה הבאה לידך אל תחמיצנה, או"י שעדיף לקיים את המצוה מאוחר בעצמו, משום מצוה בו יותר מבשלוחו, - לא יכל לפשוט את ספיקו מהנהגת אברהם אבינו, ולומר שמוכח מזה שעדיף לקיים את המצוה מאוחר בעצמו.

כיון שיתכן לומר, שבעלמא אולי עדיף לקיים את המצוה מוקדם ע"י שלוחו, - ורק לגבי הכנסת אורחים שיש מעלה מיוחדת לקיים את המצוה בעצמו, משום שיש הידור מיוחד במצות הכנסת אורחים, לכבד את האורחים בכבוד גדול ע"י שמראה להם שטורח בעצמו לכבדם, רק שם עדיף לקיים את המצוה בעצמו ואע"פ שע"י המצוה תתקיים מאוחר יותר, ודו"ק.

- ד -

ומעתה נראה ליישב את השאלה ה' הנ"ל, שלכא"ו צ"ב מדוע את רוב הדברים העדיף אברהם לעשות בעצמו, ואילו לגבי נתינת המים העדיף אברהם לתת להם ע"י שליח וכנ"ל, - דהנה קיי"ל בשו"ע בה"ל מים אחרונים (או"ח ס"י קפא, ו) וז"ל, 'ואין מוכדין זה את זה ליטול עד שמוגיעין לחמישה האחרונים', - והיינו דבמים אחרונים אין מכבדים את הגדול שיטול תחילה, משום 'דאין זה כיבוד במה שירמוז לו שהוא ירחץ תחילה ידיו המזהמות' (משנ"ב ס"יק יד), ועיי"ש עוד בפרטי דין זה, ואכמ"ל.

ומעתה י"ל דה"ה דאין זה כבוד לאורח, מה שמציעים לו מים לשטוף את רגליו המלוכלכות... ורק מ"מ ההכרח לא יגונה, - וא"כ יש לבאר שפיר, שאברהם אבינו העדיף לשלוח את המים ע"י שליח, כיון שאם אברהם יביא להם את המים בעצמו הרי הם יתגנו יותר ע"י, - וכיון שהעיקר בהכנסת אורחים הוא הכבוד שמכבדים את האורח וכנ"ל, לכן לגבי נתינת המים, מצות ההכנסת אורחים תתקיים בהידור טפי, כאשר ישלח להם את המים ע"י שלוחו בדווקא, ודו"ק.

[ומי"מ הטעם שלגבי המים הקב"ה שילם לבניו ע"י שליח, ואע"פ שלהנ"ל לא הייתה שום טענה על אברהם, בזה שנתן להם

וישא עיניו וירא והנה שלשה אנשים נצבים עליו וירא וירץ לקראתם מפתח האהל וישתחו ארצה: ויאמר אדני-י אם נא מצאתי חן בעיניך אל נא תעבר מעל עבדך: יקח נא מעט מים ורחצו רגליכם והשענו תחת העץ: ... ואל הקבר רץ אברהם ויקח בן בקר רך וטוב ויתן אל הצער ויקמהר לעשות אתו: (יח, ב-ז).

ואל הקבר רץ אברהם - להגיד רוב חשקו בנדיבות, כי האדם הגדול אשר היו בביתו שמונה עשר ושלוש מאות איש שולף חרב, והוא זקן מאוד וחלוש במילתו, הלך הוא בעצמו אל אהל שרה לזרז אותה בעשיית הלחם, ואחרי כן רץ אל מקום הקבר, לבקר משם בן בקר רך וטוב לעשות לאורחיו, ולא עשה כל זה על יד אחד ממשרתיו העומדים לפניו: (רמב"ן).

והנה כתב הרמ"א (או"ח סי' תרכה) וז"ל, 'ומצוה לתקן הסוכה מייד לאחר יו"כ, דמצוה הבאה לידו אל תחמיצנה', - ובפמ"ג (א"א סק"א) דן לומר, שבער"ש אחר חצות אסור לבנות את הסוכה, - והסתפק הפמ"ג האם עדיף שיבנה אז את הסוכה ע"י גוי, משום מצוה הבאה לידך אל תחמיצנה, או"י שעדיף שימתין לאחר השבת ויבנה את הסוכה בעצמו, משום מצוה בו יותר מבשלוחו, - וסיים הפמ"ג: 'וצריך עיון כעת'.

ולכא"ו צ"ל"ע מדוע הפמ"ג לא פשט את ספיקו מהנהגת אברהם אבינו ע"ה, שהעדיף להתעסק בעצמו בהכנות של הסעודה שהכין לאורחים, משום מצוה בו יותר מבשלוחו, ואע"פ שאילו הי' מבקש ממשרתיו שיעזרו לו בהכנות של הסעודה, לכא"ו הסעודה הייתה מוכנה הרבה יותר מהר, - וא"כ יש להוכיח מזה, שמצוה בו יותר מבשלוחו עדיף, גם בכה"ג שמחמת זה קיום המצוה יתעכב לזמן מאוחר יותר, - וצ"ל"ע מדוע הפמ"ג לא פשט מזה את ספיקו.

ויש לפלפל טובא בזה, וכדלהלן.

- א -

דהנה יש להוסיף ולשאל בזה עוד ב' שאלות, וכדלהלן.

שאלה ב

הנה כתיב בקרא 'יקח נא מעט מים ורחצו רגליכם', ופירש רש"י 'יקח נא - על ידי שליח, והקב"ה שילם לבניו על ידי שליח, שנאמר וירם משה את ידו ויך את הסלע', - וזהו ע"פ דברי הגמ' (בי"מ פו): 'אמר רב יהודה אמר רב, כל מה שעשה אברהם למלאכי השרת בעצמו, עשה הקב"ה לבניו בעצמו, וכל [מה] שעשה אברהם ע"י שליח, עשה הקב"ה לבניו ע"י שליח...'. עיי"ש.

ולכא"ו צ"ב טובא בזה, דהנה הגמ' (שם) מנתה ד' דברים שאברהם עשה בעצמו, ודבר א' שעשה ע"י שליח, ומבואר שם בגמ', שבעצם הייתה מעלה גדולה יותר בדברים שאברהם עשה בעצמו, וא"כ צ"ב מדוע את רוב הדברים העדיף אברהם לעשות בעצמו, ואילו לגבי נתינת המים העדיף אברהם לתת להם ע"י שליח, וצ"ב.

- ב -

שאלה ג

ועוד צ"ל"ע בזה, דהנה יש מקשים מדוע לגבי הסעודה שהגיש אברהם לאורחים, מצינו שהביא להם בעין יפה ובשפע, וכדוהבא

מים עיי שלוחו, זהו משום ש"ל שכך היא ההנהגה של מידה כנגד מידה, ואע"פ שבאמת לא הייתה עליו שום טענה, ודו"ק].

- ה -

ולדרך זו יש ליישב גם את השאלה הגי' הנ"ל, שלכאוי צ"ב מדוע לגבי נתינת המים אמר אברהם, 'קח נא מעט מים ורחצו רגליכם', ומדוע לא הציע לתת להם מים בשפע בעין יפה, וכדרכו לכבוד את האורחים בכל הדברים בעין יפה.

ולהנ"ל יש לבאר שפיר, שכיון שאין זה כבוד לאורח מה שמציעים לו מים לשטוף את רגליו המלוכלכות... ורק מ"מ ההכרח לא יגונה, - לכן י"ל דאילו הי' אומר להם 'קח נא הק"ה מים ורחצו רגליכם', הי' זה פגיעה גדולה באורחים, שמרמז להם שרגליהם מלוכלכות מאוד, - ולכן העדיף לומר להם בלשון עדינה 'קח נא מעט מים', והיינו שירחצו בהם את הלכלוך המועט שעל רגליהם, (ולפי"ז יתכן שלמעשה בפועל שלוחו הביא להם הרבה מים), ודו"ק.

- ו -

והנה לגבי השאלה הב' הנ"ל, שלכאוי צ"ב מדוע את רוב הדברים העדיף אברהם לעשות בעצמו, ואילו לגבי נתינת המים העדיף אברהם לתת להם עיי שליח וכנ"ל, נראה להציע דרך נוספת ליישב את זה, וכדלהלן.

דנה כתיב ברא 'ויאמר אדני-י אם נא מצאתי חן בעיניך אל נא תעבר מעל עבדך', ופירש רש"י בפירושו הב', שאברהם אבינו ע"ה ביקש בזה מהקב"ה, שימתין לו עד שירוץ וכיניס את האורחים, עיי"ש.

ואיתא בגמ' (שבת קכז). 'אמר רב יהודה אמר רב, גדולה הכנסת אורחין מהקבלת פני שכניה, דכתיב ויאמר אדני-י אם נא מצאתי חן בעיניך אל נא תעבר וגו', - א"ר אלעזר בוא וראה שלא כמידת הקב"ה מידת בשר ודם, מידת בשר ודם אין קטן יכול לומר לגדול המתן עד שאבוא אצלך, ואילו בהקב"ה כתיב ויאמר אדני-י אם נא מצאתי חן בעיניך אל נא תעבר מעל עבדך'.

- ז -

ומבואר בזה, שהקב"ה כביכול המתין לאברהם אבינו עד שיסיים לעסוק בהכנסת אורחים, - והותר לאברהם אבינו לעזוב את השכינה ולעסוק בהכנסת אורחים, משום שגדולה הכנסת אורחין מהקבלת פני שכניה וכנ"ל.

ומעתה י"ל, שכל מה שהותר לאברהם אבינו לעזוב את השכינה, זהו רק בכדי לעסוק במצות הכנסת אורחים, שעליה נאמר 'גדולה הכנסת אורחין מהקבלת פני שכניה', אך לא הי' לאברהם היתר לעסוק כעת במצוות אחרות, כיון שהרי הקב"ה המתין לו (כביכול) עד שיסיים להתעסק עם האורחים.

- ח -

והנה הובא ברש"י, שמה שהציע אברהם מים לאורחים בכדי לרוחץ רגליהם, זהו משום שהוא הי' סבור שהם ערביים שמשתחוים לאבק רגליהם, ואברהם הקפיד שלא להכניס עיי לביתו, עיי"ש.

ומעתה י"ל שעיקר כוונת אברהם אבינו במה שהציע מים לאורחים, הייתה בכדי לקיים את מצות ביעור עיי, ובכדי שלא יהי עיי בביתו, - וא"כ י"ל דעל מצוה זו לא נאמר שגדולה מצות ביעור עיי, יותר מהקבלת פני שכניה, - וא"כ לגבי מצוה זו לא הי' לו היתר לעזוב את השכינה, ולכן לא יכל להתעכב ולהביא להם בעצמו את המים, כיון שהקב"ה הרי המתין לו (כביכול) וכנ"ל, ולכן שלח להם את המים עיי שליח, - ודו"ק ונפלא.

[ואע"פ שגם כאשר שלח את המים עיי שליח, הדבר עיכב את אברהם מעט, ויש לשאול כיצד הותר לו להתעכב מעט בשביל זה, - אך מ"מ לגבי זה י"ל, דכיון דהוא הקפיד שלא להכניס עיי לביתו, א"כ את הזמן המוכרח של מינוי השליח לזה, הרי זה הי'

לצורך הכנסת אורחים, כיון שלולא זאת לא יכל לקיים את ההכנסת אורחים ולהכניס לביתו, - אך לגבי להביא להם את המים בעצמו, שזהו עיכוב שאינו מוכרח, לזה לא הי' לו היתר, ודו"ק].

- ט -

אמנם יש להקשות עיי, ע"פ המעשה הידוע עם הח"ח, שהובא ג"כ בספר 'דרך שיחה' (עמ' כו) בשם מרן הגר"ח קניבסקי שליט"א כדלהלן: סיפר הרב שליט"א, מה שמע מהגה"צ רבי אליהו דושניצר זצ"ל, שהיה במינסק והיה שם רוקח אחד שכל העניינים שבקדושה היו נעשים על ידו, וסיפר לו הרוקח כיצד זכה שכולם פונים אליו, וסיפר שמרן החפץ חיים זצ"ל היה במינסק וקנה ממנו תרופה מסויימת, ואמר לו הח"ח כי מקנא הוא בו שעוסק בהצלח נפשות, ענהו הרוקח: הרי אני עוסק בזה לפרנסתי... אמר לו הח"ח: אתה צריך לכיון לשם שמים ולשם מצוה, ואמנם אתה צריך להתפרנס ולכן נוטל אתה גם תשלום, - וכן עשה, ועיי? נעשה לאיש מרכזי לכל דבר שבקדושה.

ומבואר בזה, שאע"פ שלכאוי האמת היא, שלולא הפרנסה מסתמא הוא לא הי' טורח לעבוד בבית המרקחת... - אך מ"מ כאשר הוא מכיין בזה גם לשם מצות הצלת נפשות, הרי הוא מקיים בזה מצוה!

וא"כ כ"ש וכ"ש ש"ל שאברהם אבינו כיוון בנתינת המים, גם לשם מצות הכנסת אורחים, לגמול חסד עימם שיוכלו לנקות רגליהם, - וא"כ לכאוי אברהם אבינו באמת קיים בזה גם את מצות הכנסת אורחים, ואע"פ שלא זו הייתה עיקר כוונתו בזה, אך מ"מ הרי זה לא גרע יותר מכוונת הרוקח לקיים את מצות הצלת נפשות בעבודתו בבית המרקחת וכנ"ל, - וא"כ שוב צ"ב, מדוע אברהם לא נתן להם את המים בעצמו, והרי הדבר הי' מותר לו, משום שקיים בזה גם את מצות הכנסת אורחים, שגדולה יותר מהקבלת פני שכניה.

- י -

ויש לדון ליישב, שכל מה שנאמר שגדולה הכנסת אורחים יותר מהקבלת פני שכניה, זהו רק כאשר עיקר כוונתו לשם הכנסת אורחים, אך כאשר עיקר כוונתו לשם מצות ביעור עיי, ורק אגב זה רוצה לקיים בזה גם את מצות הכנסת אורחים, יתכן שעל אופן זה לא נאמר שגדולה הכנסת אורחים יותר מהקבלת פני שכניה, ולכן לא הותר לאברהם להביא להם את המים בעצמו וכנ"ל, ויל"ע.

[ועוד יש לדון, דשאני כוונת רשות עם כוונת מצוה, שהמעשה יכול להיות מוגדר למעשה מצוה אע"פ שמעורב בו גם כוונת רשות, אך לגבי ב' מצוות במעשה אחד, ישנם פעמים שמצינו, שהמעשה לא יכול להיות מוגדר כמעשה מצוה של ב' מצוות שונות, והדברים ארוכים ואכמ"ל].

ניתן לזכות את הרבים ולהגדיל תורה ולהאדירה
ע"י הקלטת תגובות הערות והוספות
בקו 'מים זכים': 02-633-5850
כמו כן בקו זה ניתן להאזין
לתגובות שהתקבלו במערכת

המען לתגובות: יצחק זאב כגן
רח' נתיבות המשפט 81 מודיעין עילית
טל': 1515-271-55442 (תא קולי)
פקס: 02-655-0973 (מערכת נסיונית)
דוא"ל: A0527155442@GMAIL.COM

ניתן לתרום להוצאות הפצת העלון, דרך עמדות 'נדרים פלוס' - נלעבור לקופות נוספות - להיכנס ל'קן צרכי הרבים' - ולגלוש לחשבט המצויינת: 'עלון מים זכים' - הדברים נכתבו לעורר לב המעיון בלבד - ניתן לקבל את העלון במייל, ע"י שליחת בקשה לדוא"ל של המערכת. להנצחת שמות לע"נ ולרפ"ש וכדו' (50), ובכל ענייני העלון, ניתן לפנות: 1515-271-55442 (תא קולי)